

и когато разказът е за конкретно историческо събитие или личност обикновено като въвеждаща формула са изразите: „Това било по времето на...“ или „Туй е станало, когато ...“, или „Той ходял по времето на...“ и се посочва известна историческа личност /войвода, султан и др./ или значително събитие, изпълняващ функция на ориентир и фиксиращи конкретно историческо време.

Преданията за или свързани с Трифон и Добри, Кара Танас, Димитър Калъчлията, Пею Буюклията, Добри войвода, Злати Кокарчоолу, Георги Трънкин, Панайот Хитов, Хаджи Димитър и др. са с по-запазена конкретна историческа основа.³⁰

Като предания с по-слабо запазена конкретност и с повече наличие на изключителното, в ролята му на обобщаващ елемент в образите, може да се определят тези за Вълчан войвода и поп Мартин³¹ и в известна степен за Дамян войвода, Индже войвода, Алтанлъ Стоян.³² В тях времето се осмисля преди всичко чрез характеристиките на епохата и по-малко чрез белезите на конкретно историческото.

Показателно в това отношение е преданието за тридесетгодишното хайдутуване на Вълчан войвода.³³ Но трябва да се каже, че в преданието не е фиксирано началото и края на този период. Знае се, че е действал отдавна, но кога точно не се споменава. Както не се знае точно от къде е, а периметърът му на действие е доста широк - Цяла Източна България, Турция, Бесарабия, Русия. Изключителни са взаимоотношенията му с руския император, на когото предлага да даде пари, за да освободи България. Взаимоотношения има и с турския султан. Ясно е, че времето на Вълчан войвода в преданията се схваща като аналог на историческото време на робството, в което елемент са различните етапи от руско-турските взаимоотношения.³⁴ Отново ще припомним, че според преданието „Турция не можала пари от българско да вземе“³⁵ по негово време. Това е може би и основният смисъл, заложен в неговия образ - на пазител на българското съкровище, осигуряващо правото на съществуване на българското царство.³⁶ Това е и най-вероятният контекст в преданията, разказващи, че Вълчан войвода е искал да прави българска империя. Затова и